ΜΟΥΣΙΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

ΤΟ ΤΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πρώτη συναυλία

Τὸ Τρίο Ἀθηνῶν ἐφέτος ἀνέλαβε τὸ σπουδαῖον ἔργον νὰ μᾶς παρουσιάσῃ σὲ τοιεῖς βραδυὲς ὅλα τὰ τρία τοῦ Μπετόβεν. Αὐτὴ ἡ ἀπόφασίς του ἀξίζει νὰ χαιρετισθῇ μὲ χαρὰν τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον παρέχει ἔτσι τὴν ποθητὴν εὐκαιρίαν σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ κουράστηκαν ἀπὸ τὰ ἐν εἴδει πότ πουρὶ συνηθισμένα προγράμματα, νὰ παρακολουθήσουν ἀπὸ ἄμεσον ἐπαφὴν τὴν διαδοχὴν τῶν φάσεων ἑνὸς μεγαλοφυοῦς δημιουργικοῦ ἔργου καὶ νὰ γνωρίσουν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν καλλίτερα τὸν χαρακτῆρα του γενικῶς ἀπὸ τὶς διάφορες πτυχὲς ποὺ θὰ ξεδιπλώνωνται σιγὰ - σιγὰ καὶ θὰ φέρνουν στὸ φῶς καὶ ἀπὸ ἕνα ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό του. Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ εἰς τὴν περίπτωσιν Μπετόβεν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα καὶ πλουσιωτάτη εἰς διδάγματα. Γιατὶ οἱ βαθύτατες τεχνοτροπικὲς μεταβολές, ποὺ χαράσσουν τὸ δύσκολο δρόμο τῆς δημιουργικότητός του, θὰ φανοῦν εὐκρινέστερα καὶ μὲ ὅλη τους τὴ σπουδαιότητα, ὅταν ἔχωμε μιὰ φορὰ ἐμπρός μας ἔργα παρμένα ἀπὸ τὰς διαφόρους περιόδους του καὶ τοποθετημένα κατὰ σειρὰν τὸ ἕνα ἀμέσως μετὰ τὸ ἄλλο.

Καὶ νά, ποὺ ἀπὸ τὴν πρώτην συναυλία, φθάνομε σὲ σημαντικώτατα συμπεράσματα. Φθάνει νὰ κρατήσωμε κοντὰ κοντὰ γιὰ μιὰ μόνο γρήγορη στιγμὴ τὰ δύο πρῶτα τρίο: Ἔργον 1. Ἀριθ. 1. καὶ ἔργον 70. Ἀριθμ. 1, γιὰ ν' ἀντιληφθοῦμε τὴν τεράστια διαφορά, ποὺ τὰ χωρίζει. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς ἔκπληκτος: Τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ τόνου ροκοκό, ποὺ θυμίζει Χάϋδν καὶ Μότσαρτ καὶ ἀκούεται σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργον 1. Ἀριθμ. 1 καὶ τοῦ τόνου τοῦ ἔργου 70. Ἀριθμ. 1, ὅπου ἀκούει κανεὶς νὰ μαίνωνται ἀχαλίνωτα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως; Τί συνέβη μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ μὲ τὸ ἀριστοτεχνικό του χέρι ἐδημιούργησε δυὸ μουσικὲς ποιήσεις τόσο οὐσιαστικὰ διαφορετικὲς τὴ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη; Ὅπως εἴπαμε καὶ ἄλλοτε ἐμεσολάβησεν ἡ δυδασκαλία τοῦ Ζὰν Ζὰκ Ρουσσὼ μὲ τὸ ἔργον του «Ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν Φύσιν» καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, ἡ ὁποία καὶ πρώτη τὴν πραγματοποιεῖ καὶ φθάνει μὲ τὸ δυνατὸ ρεῦμα τῆς διασπάσεως τοῦ συνόλου εἰς τὴν νικηφόρον τόνωσιν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀτομικότητος ποὺ ἀποκτᾷ πλέον συνείδησιν τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεώς της. Αὐτὰ ὅλα εὑρίσκουν στὴ μουσικὴ τοῦ Μπετόβεν τὴν δυνατώτερη πνευματική τους ἀπήχησι καὶ τὸν καθιστοῦν τὸν πειστικώτερον συνήγορον τῶν ἰδεωδῶν τῆς νέας ἐποχῆς.

Πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμεν ἄλλη μιὰ φορά, γιὰ νὰ κατανοηθῇ, ὅτι ὁ μουσικὸς κλασικισμὸς μὲ τὸν Μπετόβεν εἰσέρχεται πλέον εἰς ἕνα στάδιον, ποὺ ἀφήνει νὰ διαισθανθοῦμε ἀόριστα τὸ γλυκοχάραγμα τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ὅταν πάρωμε αὐτὸ ὡς βάσιν θὰ μπορέσωμε εὐκολώτερα νὰ βροῦμε τὴ σωστὴ ἀπόστασι πρὸς τὴν νέαν τεχνοτροπίαν τῆς δευτέρας περιόδου τῆς δημιουργικότητός του, ποὺ ἀρχίζει γύρω στὰ 1809. Ἂν πάρωμε τὸ κλασικισμό, ὅπως μᾶς παρουσιάζεται μὲ τὴν σφραγῖδα τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ὡς ἀμοιβαίαν ἰσορροπίαν ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ καλλιτεχνήματος καθυπόταξιν τῆς ὑποκειμενικότητος εἰς τὴν δύναμιν τῆς αὐστηρᾶς φόρμας ἀνακήρυξιν τοῦ «ξεχωριστοῦ», τοῦ «ἰδιαιτέρου» εἰς γενικότητα, ἀνακαλύπτομεν εἰς τὸν Μπετόβεν τὴν τάσιν πρὸς ἀποτίναξιν τῆς φόρμας ἀπὸ ἐσωτερικὴς δυνάμεις πρὸς ὑπογράμμισιν τῶν ἀντιθέσεων — ἐντάσεως καὶ χαλαρώσεως — ἐν συντόμῳ πρὸς τονισμὸν καὶ κυριαρχίν ἐκείνου, ποὺ συνηθίσαμε ν' ἀποκαλοῦμεν «ἔκφρασιν» μουσικῆς, αὐτὸ τὸ ὁμάζομεν τεχνοτροπίαν τοῦ «ἐσπρεσσίβο». Μ' αὐτό, — μὲ τὴν δυνατὴν θέσιν πρὸς ἔκφρασιν, ἐννοῶ — μᾶς παρουσιάζεται σ' ὅλην τὴν ἀπεριόριστον ὑποκειμενικότητά της ἡ «προσωπότης». Αὐτή, μὲ στήριγμα μονάχα ἐν ἑαυτό της, πηγάζοντας μονάχα ἀπ' τὶς πηγὲς τῆς ψυχῆς της, ἀναλαμβάνεται κάθε σύλληψιν καὶ κάθε συμβὰν κατ' ἀνταύγασιν εἰς τὸν καθρέπτην τῶν ἰδικῶν της ἀπόψεων, τῶν ἰδικῶν της αἰσθημάτων καὶ γίνεται ἔτσι τὸ κέντρον, τὸ ἀντικείμενον τῆς καλλιτεχνικῆς της ἰδέας.

Ἐθεώρησα ἀναπόφευκτον στὸ σύντομον αὐτὸ προοίμιόν μου νὰ καταθέσω μερικὰς λέξεις γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ μεταβολὴ ποὺ συντελέσθη στὸν Μπετόβεν καὶ νὰ προσπαθήσω νὰ τὴν ἐξηγήσω μέσῃ ἐπίδρασι τῶν πνευματικῶν ζυμώσεων τῆς ἐποχῆς του, γιὰ νὰ καταρώσωμε μὲ τὰ συμπεράσματα ποὺ θὰ κερδίσωμεν ἔτσι, νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸ σιεἰσιμά μου γιὰ τὴ δευτέρα συναυλίαστοῦ Τρίο, ἐπάνω στὰ ἔργα ποὺ θὰ ἀκούσωμεν, σὰν ἐπάνω σὲ ζωντανὰ παραδείγματα, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μεταβολῆς.

Γιὰ τὴ ἑρμηνεία τῶν δύο ἐκ τῶν τεσσάρων ἀποδοθέντων ἔργων — μοῦ ἦτο πρόξενος μεγάλην μου λύπην ἀδύνατον ν' ἀκούσω τὸ δεύτερον μέρος τοῦ προγράμματος — ἀπὸ τὰ διακεκριμένα μέλη τοῦ Τρίο Ἀθηνῶν δὲν ἔχω παρὰ ἐκφράσεις ἀνεπιφυλάκτου ἐπιδοκιμασίας. Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ ἑρμηνεία παραδειγματικὰ ψυχικὴν καὶ συγκεντρωμένην, ἠχητικῶς ἀπολύτως ὁμοιογενῆ καὶ μὲ ὁλοφάνερη τὴ σφραγῖδα τῆς καλλιτεχνικῆς ὡριμότητος, ποὺ προσθέσει εἰς τὴν ἐπιτυχῆ καλλιτεχνικὴ ἄρθρωσιν τῆς ἐκλεκτῆς τριάδος, Φασκιτάτου, Βολωνίνη, Κουρούκλη, μία ἀκόμη τιμητικὴν σελίδα, πραγματικῶς συντελεστικὴν εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς φήμης της καὶ ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς αὐθορμήτους θερμοτάτας κροτήσεις ἐνθουσιασμοῦ ἐκ μέρους ἐνὸς πυκνοτάτου εὐτυχῶς ἀκροατηρίου.

ALEX THURNEYSSEN